TIẾP CẬN KẾT QUẢ KHÍ MÁU ĐỘNG MẠCH

MÁY PHÂN TÍCH

- Máy phân tích KHMĐ cũ không có các thông số về ion đồ
- · Máy mới có nhiều chức năng hơn
 - . Thông số đo: pH, $PaCO_2$, PaO_2 , Hematocrit (Hct), Ca--, Cl-, K+, Na+
 - . Thông số tính: HCO_3 , Anion Gap (K⁺), Anion Gap, ctO_2 , sO_2 , ctHb, $PaO_2(A)$, $PaO_2(a/A)$, $PaO_2(A-a)$

Mỗi loại máy có yêu cầu riêng của nhà sản xuất như loại heparin dùng, thể tích máu lấy,...

CÁC THÔNG SỐ THƯỜNG GẶP

- pH: 7.4 ± 0.5 (7.35-7.45)
 - Đo gián tiếp qua nồng độ ion H⁺ trong huyết tương
 pH= -log [H⁺]
 - Thể hiện tính toan kiềm của huyết tương

pН	H+ (mmol/)
7.0	100
7.35	45
7.4	40
7.6	25

Thông số	Ý nghĩa	Bình thường	
PaCO ₂	áp lực riêng phần CO ₂	40 ± 0.5 mmHg (35-45)	
HCO ₃	nồng độ HCO ₃	24 ± 2 mEq/L (22-26)	
PaO ₂	áp lực riêng phần của oxy	85 - 100 mmHg	
	giảm theo tuổi, từ 60 tuổi	PaO ₂ = 80-(tuổi-60)	
BE (base excess)	kiềm dư, thể hiện sự dao động của hệ đệm.		
	ví dụ: bình thường BB 48-49mmHg	±2	
	nếu BB đo 40 vậy thiếu 8 nên BE= - 8		

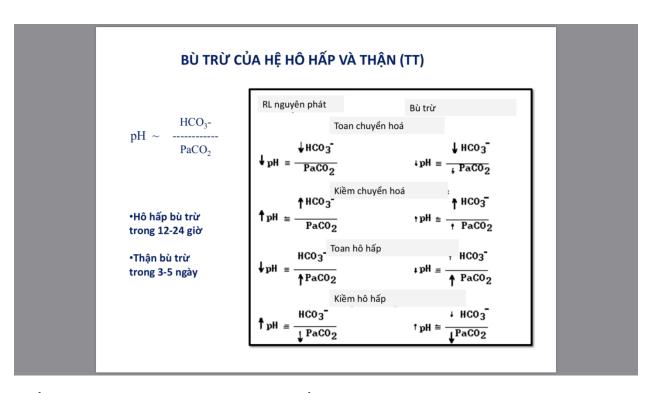
BÙ TRỪ CỦA HỆ HÔ HẤP VÀ THẬN

· Công thức Henderseon-Hasselbach

$$pH = 6.1 + log \frac{HCO_3^-}{Paco_2 \times 0.0301}$$

Công thức đơn giản

- Công thức H-H khó nhớ nên người ta tóm tắt thành pH = HCO3/PaCO2



- Hầu như lúc nào bù trừ cũng cùng chiều. Dựa theo công thức rút gọn.
- Cầm vô khí máu thấy khác chiều chứng tỏ có 2 rối loạn. Cùng chiều thì có khả năng 1 rối loạn, đang được bù trừ: bù đủ hay dư phải tính toán
- → Nhìn vô là biết được có 2 rối loạn không.
- Hô hấp bù trong 1 ngày. Thận bù trong 3-5 ngày.
- → Lấy khí máu khi chưa đủ thời gian bù thì vẫn trong giai đoạn cấp, chưa bù được. Nói bù trừ không hoàn toàn thì không đúng.

- KM là tại một thời điểm. Khi nào điều trị bệnh nền ổn, bù hết mới về bình thường → Phải phân tích kèm với bệnh cảnh LS.

Rối loạn	Bù trừ ước tính
Toan chuyển hoá	(1) PCO ₂ mong = 1.5 x HCO ₃ +8 ± 2
	(2) $PCO_2 mong = HCO_3 + 15$
	(3) PCO ₂ mong = 2 số thập phân của pH
Kiềm chuyển hoá	PaCO ₂ tăng 0.7mmHg cho mỗi 1meq/l HCO ₃ tăng
	$PaCO_2m = 0.7 \times HCO_3 + 20 \pm 2$

- Rối loạn chuyển hóa được bù bằng hô hấp.
- Toan chuyển hóa dựa theo 3 công thức bù trừ. CT nào cũng được. Mình hay dùng CT số 1.
- Kiềm chuyển hóa thì dùng công thức PaCO2=0.7*HCO3+20

BÙ TRỪ TRONG RỐI LOẠN HÔ HẤP		
Rối loạn	Bù trừ ước tính	
Toan hô hấp		
Cấp	$\mathrm{HCO_3}$ tăng 0.1 cho mỗi 1 mmHg tăng PCO₂	
Mạn	$\mathrm{HCO_3}$ tăng 0.4 cho mỗi 1 mmHg tăng PCO₂	
Kiềm hô hấp		
Cấp	$\mathrm{HCO_3}$ giảm $\mathrm{0.2}$ cho mỗi $\mathrm{1}$ mmHg giảm $\mathrm{PCO_2}$	
Mạn	HCO_3 giảm 0.5 cho mỗi 1 mmHg giảm PCO_2	

- Rối loạn hô hấp thì thận bù trừ

- Nhớ theo công thức 1-4-2-5, 1-4 là toan 2-5 là kiềm. Cấp bù ít hơn mạn.

KHOẢNG TRỐNG ANION (ANION GAP)

• AG: sự chênh lệch anion và cation không đo được

Anion	Cation	
Bicarbonate	Calcium	
Chloride	Magnesium	
Protein	Potasium (K)	
Phosphates	Sodium (Na)	
sulfate		
Acid hữu cơ		
Tổng 151	Tổng 151	

$$(Na^+ + K^+) = (Cl^- + HCO_3^-)$$

 $(Na^+ + K^+ + anion không đo) = (Cl^- + HCO_3^- + cation không đo)$

KHOẢNG TRỐNG ANION (ANION GAP)

Cách tính AG trên lâm sàng

	GT bình thường
$AG = (Na^+ + K^+) - (Cl^- + HCO_3^-)$	16 ± 2
AG= Na ⁺ - (Cl ⁻ + HCO ₃ ⁻)	14 ± 2

- Tùy có Kali hay không Kali mà dùng AG khác nhau. Muốn dùng gì thì dùng.

KHOẢNG TRỐNG ANION (ANION GAP)

- · AG sẽ thấp nếu albumin máu thấp
- · Cần điều chỉnh AG theo albumin
- AG giảm 2.3-2.5 meq/l cho mỗi 1g/dl albumin giảm

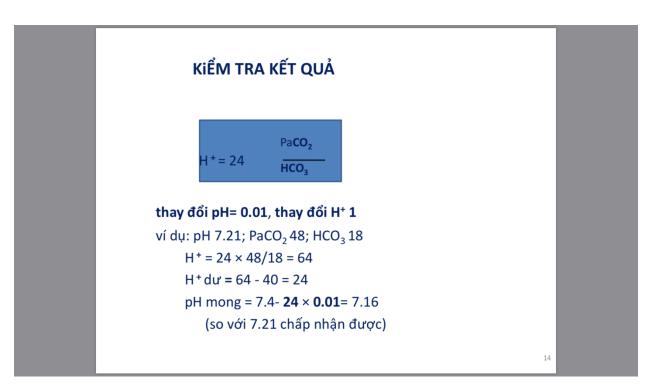
AG điều chỉnh= $Na^++(Cl^- + HCO_3^-)$ - 2 × Alb(g/dl)

- Nếu Albumin thấp thì phải tính AG hiệu chỉnh
- → Chú ý: BN Xơ gan làm KM thì AG tăng, phải hiệu chỉnh lại
- Về nguyên tắc, mọi máy KM sau này đều có Ion đồ cùng lúc để tính AG. Ion đồ này là của máu động mạch (nghiên cứu thấy ion đồ máu đm tm không khác biệt nhiều).
- Chú ý: Ion đồ phải lấy cùng lúc KM vì khi KM bị ảnh hưởng Ion đồ cũng bị ảnh hưởng theo → Lấy khác thời điểm không tính Ag được.
- Ở GĐ khí máu không có Ion đồ nên khi đọc KM không đọc Ag vì không rõ thời điểm lấy có trùng không. Còn đề thi thì sẽ cho ion đồ cùng lúc luôn.

CÁC BƯỚC PHÂN TÍCH KHÍ MÁU

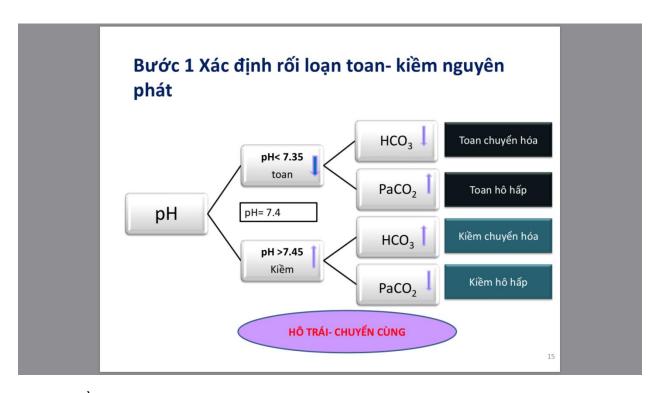
CÁC BƯỚC

- KiÉM TRA KÉT QUẢ
- 1. XÁC ĐINH RỐI LOAN TOAN KIỀM NGUYÊN PHÁT
- 2. TÍNH BÙ TRỪ CỦA
 - RÓI LOAN CHUYỂN HOÁ
 - RÓI LOẠN HÔ HẬP
- TÍNH KHOẢNG TRỐNG ANION (AG)
 NẾU AG TĂNG, TÍNH TỈ LỆ DELTA
- 4. ĐÁNH GIÁ TÌNH TRẠNG OXY MÁU
- Đọc KM không có theo cô này cô nọ, thấy cái nào dễ nhớ thì đọc. Tuy nhiên cách gì thì cũng cần tôn trọng các bước 1-2-3-4. Trong mỗi bước sẽ có cách đọc khác nhau. Nguyên tắc là theo sách giáo khoa.
- Kiểm tra thường quy nên không gọi là bước. Đọc theo bước.



- Kiểm tra thì có nhiều quy tắc. Chị ưu dùng công thức H+=24(PaCo2/HCO3). Cứ 1 ion H+ thì pH thay đổi 0.01. pH bình thường thì H+ là 40.

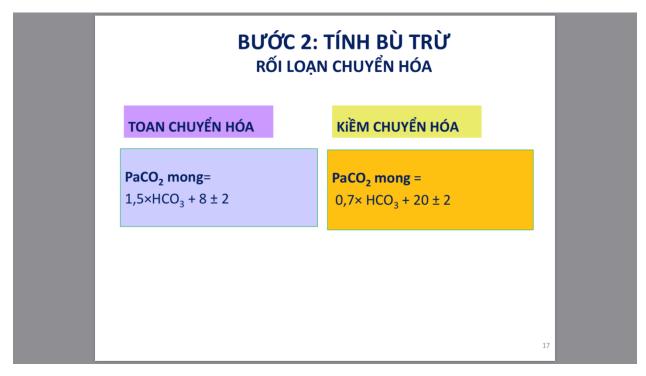
- Khác biệt nhỏ chấp nhận được. CT số 8 nếu tính kỹ cũng quy về thế này, quan trọng là sao cho dễ nhớ.
- Có nhiều trường hợp, phân tích thấy không hợp lâm sàng thì cần lưu ý khí máu sai. Đi thi thì kiểm tra cách đọc chứ chả đánh đó chỗ này nhưng đi lâm sàng cần chú ý.



- Toan kiềm dựa vào pH.
- Tùy theo HCO3 và PaCO2 mà xác định cái này là nguyên phát.
- Cách nhớ hô hấp trái chiều chuyển hóa cùng chiều. Vd Toan có pH giảm, paCO2 tăng thì rối loạn nguyên phát là của toan hô hấp → Hô trái chuyển cùng

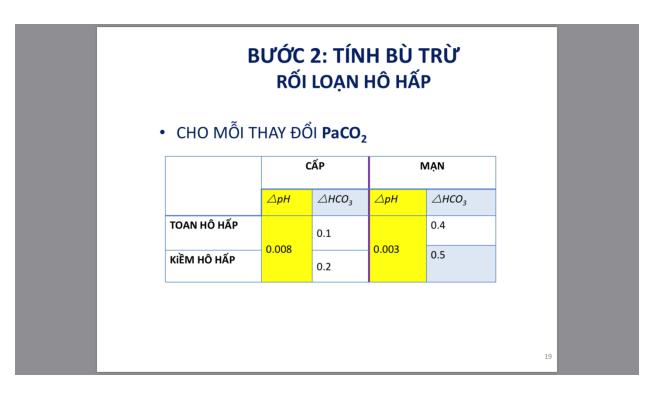
Ca 1: pH giảm, paCO2 tăng, HCO3 tăng: Rối loạn tiên phát thuộc hô hấp, có bù trừ Ca 2: pH giảm, HCO3 giảm, paCO2 tăng: Có 2 rối loạn.

- Cái này hô hấp trái chiều, chuyển hóa cùng chiều → Đọc cái gì nguyên phát trước cũng được. Một hồi tính toán nó sẽ ra cái còn lại.



- Có toan có kiểm rồi bù trừ như thế nào
- Chị dùng hai công thức này: Toan 1.5 kiềm 0.7
- Kiềm bù nhiều hơn một chút?

- Hồi nãy cả hai cái đều tăng, nhiều khi nó vẫn còn một rối loạn, biết đâu có hai rối loạn chồng lên → Phải tính bù trừ.



- Chú ý 1425
- Có hai cách tính bù trừ. SGK học theo pH, không dùng HCO3.

BƯỚC 2: TÍNH BÙ TRỪ RỐI LOẠN HÔ HẤP

A. Cấp hay mạn

 \triangle pH/ \triangle pCO₂

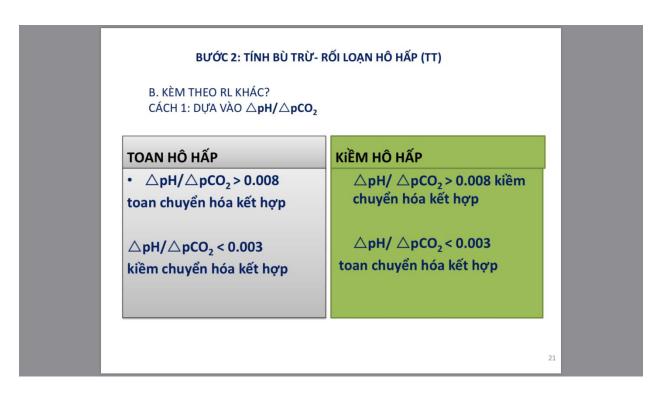
= 0.008: cấp

= 0.003: man

0.003-0.008: cấp/ mạn

20

- Mỗi thay đổi CO2 thì pH sẽ thay đổi.



Nguồn https://www.facebook.com/vuongyds

```
      BƯỚC 2: TÍNH BÙ TRỪ- RỐI LOẠN HÔ HẤP (TT)

      B. KÈM THEO RL KHÁC?<br/>CÁCH 2: DỰA VÀO HCO3
      KIỀM HÔ HẤP

      TOAN HÔ HẤP
      KIỀM HÔ HẤP

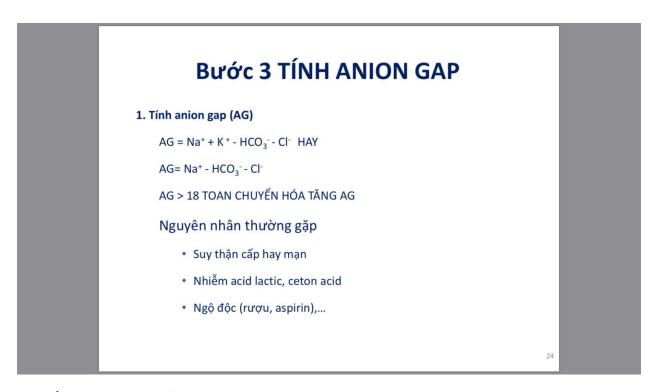
      Cấp: \triangle \frac{1}{1}CO3 = 0.1.\trianglepCO2
      Cấp: \triangle \frac{1}{1}CO3 = 0.2.\trianglepCO2

      HCO3 mong = 24 + 0.1 (PaCO2đo-40)
      HCO3 mong = 24-0.2(40-PaCO2đo)

      Mạn: \triangle \triangle HCO3 = 0.4. \trianglePaCO2
      Mạn: \triangle HCO3 = 0.5.\trianglepCO2

      HCO3 mong = 24-0.5(40-PaCO2đo)
      HCO3 mong = 24-0.5(40-PaCO2đo)
```

- HCO3 đo < HCO3 mong: Có rối loạn làm giảm HCO3 là Toan chuyển hóa
- HCO3 đo > HCO3 mong: Có rối loạn làm tăng HCO3 là Kiềm chuyển hóa
- $\Delta pH/\Delta PaCO2$ thì dễ bỏ xót nếu có rối loạn thứ 3. HCO3 thì công thức rõ ràng, tìm được rối loạn thứ 3 ?



- Muốn hay không vẫn phải tính AG vì nó là 1 bước

Bước4: TÍNH Tỉ LỆ DELTA

(NÉU ANION GAP TĂNG)

2. Tính Bicarbonate gap (\triangle HCO₃)

```
Bình thường:
```

Tăng AG = giảm HCO_3 (\triangle AG = \triangle HCO₃)

 $AG \ do - 12 = 24 - HCO_3 \ do$

 $\triangle AG/\triangle HCO_3 = 1-2$

Nếu

 \triangle AG/ \triangle HCO₃ > 2 kiềm chuyển hóa kết hợp

 \triangle AG/ \triangle HCO₃ <1 toan CH không tăng AG kết hợp

- Nếu nãy tính pH thì không tìm được ΔHCO3
- Dùng ΔHCO3 thì mới ra rối loạn thứ 3.
- Một Bn có thể 2 cái chuyển hóa, 1 cái hô hấp → Như vậy tối đa là 3 cái rối loạn
- Lúc nào cũng cho 2 cái chuyển hóa, hô hấp không thể vừa toan vừa kiềm:
- + Vừa toan tăng AG kèm kiềm chuyển hóa.
- + Tệ hơn là 2 cái toan CH, một cái tăng AG, một cái không tăng AG
- → Như vậy tính ΔpH/ΔPaCO2: Nếu ca đó có kèm toan chuyển hóa thì không thể kết luận toan chuyển hóa gì → Nên dùng Δ HCO3 thay cho Δ pH

Bước 4 ĐÁNH GIÁ OXY MÁU

OXY máu giảm theo tuổi, từ 60 tuổi

 $PaO_2 = 80 - (tuổi - 60)$

MỨC ĐỘ GIẢM OXY MÁU

NHE: 60-80

TB: 40- 60

NĂNG: <40

Mối tương quan PaO₂ và FiO₂

 $PaO_2 = 5 \times FiO_2$

Ví dụ: BN thở FiO₂ 50%

 PaO_2 mong là $50 \times 5 = 250$ mmHg

- Bình thường PaO2=5xFiO2
- Bn thở FiO2 50%, PaO2 mong là 250, PaO2 đo là 100 → Có giảm rồi chứ không phải bình thường.
- Tuy nhiên giảm Oxy không đồng với SHH, khi nào PaO2 < 60 mới SHH
- → Dùng tỷ lệ P/F

• Tỉ lệ P/F (PaO₂/FiO₂)
bình thường: 400-500
< 300: tổn thương phổi cấp
< 200: Hội chứng nguy kịch hô hấp cấp; ARDS
?

- Chú ý: < 200 thì trong đó có HC nguy kịch hô hấp, tức là HC này có tc khí máu chứ không có nghĩa P/F < 200 là kết luận ARDS. HC này gồm rất nhiều triệu chứng và tiêu chuẩn. Đây chỉ là 1 tiêu chuẩn.
- Nói chung khi Bn thở O2 sẽ khó khăn cho tính toán, O2 càng cao càng khó

ĐÁNH GIÁ OXY MÁU

- A-aDO₂:
 - Khuyếch tán oxy giữa phế nang và động mạch
 - Độ chênh áp oxy máu động mạch và phế nang
 - Đánh giá khả năng phổi trao đổi oxy

28

- Độ chênh áp phế nang mao mạch
- Thường tính khi FiO2 21%, khi thở O2 thì đọc kết quả này phải dè chừng.

```
A-aDO_{2} = P_{A}O_{2}- PaO_{2}
P_{A}O_{2} = FiO_{2} (Pb-Pw)-PaCO_{2}/R
P_{A}O_{2} = FIO_{2}(P_{B}-47) - 1.2 (PaCO_{2})
P_{(A-a)}O_{2} = 150- 1.25 \times PaCO_{2} - PaO_{2}
• Bình thường: 5-10 mmHg
• Mỗi 10 năm P_{(A-a)}O_{2} tăng 3mmHg
• A-aDO2= 2.5 + 0.21.tuổi
```

- Mỗi 10 năm trên 60 tuổi thì tăng 3.
- Nói chung FiO2 21% thì cái này dưới 20

- TĂNG A-aDO2:
 - Shunt
 - V/Q thấp
 - V/Q cao
 - Cản trở khả năng khuếch tán

- Đánh giá khả năng trao đổi khí tại phổi, chỉ chung chung thôi, muốn rõ nguyên nhân gì phải dùng lâm sàng.

- PaO2 tăng khi tăng FIO2
 - Có: Bất xứng V/Q
 - · Hen, COPd
 - Bệnh phổi mô kẽ
 - · Bệnh phế nang
 - Bệnh mm
 - Không: shunt
 - · Xẹp phổi. Viêm phổi
 - Shunt trong tim, shunt trong mm phổi
- FiO2 tăng mà PaO2 tăng lên thì có bất xứng V/Q do O2 giảm nên không tưới máo trao đổi được, tăng lên thì trao đổi tưới máu được.
- Có trường hợp tăng FiO2 nhưng PaO2 không tăng thì chủ yếu là do shunt (không có trao đổi khí).
- → Hen COPD nằm riêng với nhóm viêm phổi
- → KMĐM gợi ý SHH do hen hay xẹp phổi / viêm phổi
- → BN COPD, chẳng biết đợt cấp gây SHH hay VP gây SHH, nhìn vô KM AaDO2. Tuy nhiên VP nặng mới ảnh hưởng, chứ nhẹ nhẹ cũng kh đổi.
- Đọc có 4 bước, đề kh có ion đồ sẽ được giảm bước AG còn 3 bước, thiếu bước nào trừ điểm bước đó.

NGUYÊN NHÂN TOAN HÔ HẤP

- Tắc nghẽn đường dẫn khí: COPD, hen,
- RL hệ thần kinh trung ương
- Rối loạn thần kinh cơ
- · Thông khí hạn chế
- Tăng sx CO₂: run, co giật, tăng nhiệt độ, tăng CH, tăng sử dụng đường

- Quan trọng KM là để tìm nguyên nhân. Đọc xong phải biện luận lâm sàng.
- Vd: KM CO2 tăng ép nhận về hô hấp chưa chắc. Bệnh tk cũng tăng CO2 mà
- → Mọi thứ đều có tiêu chuẩn, sau này kh bị người ta ép nhận về khoa :)))

NGUYÊN NHÂN KIÈM HÔ HẤP

- Kích thích hệ tktw: sợ, sốt, tai biến, phù não,...
- Giảm oxy máu, mô
- Kích thích receptor ngực: MP, phù phổi, tràn khí, TTP
- · Mang thai, bệnh gan, NT huyết, cường giáp

- BN hô hấp hay bị kiềm: sợ, sốt, đau, thở nhanh quá, ...
- Giai đoạn đầu COPD, phù phổi ... Bn thở nhanh thải Co2 nhiều làm giảm CO2 máu gây kiềm hô hấp. Khi nào bù không nổi mới toan hô hấp
- → Đừng ngạc nhiên khi phù phổi mà kiềm hô hấp. KM là một thời điểm, biết đâu 1h sau bệnh nhân SHH tăng CO2 giảm O2 máu ...
- → Làm khí máu phải ghi chuyện gì xảy ra lúc đó mà cho làm khí máu. 1 khí máu

tại một thời điểm chưa nói lên được gì hết.

- Bn giảm O2 máu, giảm O2 mô?
- + BN NTH vừa có kiềm, vừa giảm O2 máu thì có NT viêm nặng gây giảm O2 mô nhiều. Không phải nhìn ra pH 7.45-7.5 ôi chẳng có toan !!!

NGUYÊN NHÂN KIÈM CHUYỂN HÓA

- Giảm V giữ Cl:
 - Mất H+ qua dạ dày
 - Mất H+ qua thận
- Giảm V, không giữ Cl
 - Qua thận: tình trạng phù, tăng cortisone, aldosteroid, giảm K nặng

- Kiềm chuyển hóa có 2 cái và phải liên quan tới thận
- → Muốn phân tích kỹ thì phải làm ion đồ niệu

NGUYÊN NHÂN TOAN CHUYỂN HÓA

- TĂNG AG
 - Methanol
 - Ure máu cao
 - Nhiễm ceton: đtđ, đói,
 - Toan lactac: t1: thiếu oxy mô
 - Thay đổi chuyển hóa tb

- · AG bình thường
 - Mất HCO3 qua đường tiêu hóa: tiêu chảy, cắt ruột
 - Toan hóa ống thận
 - Acetazolamide
 - Bệnh ống thận gần

- Toan hóa ống thận là 1 HC, gồm nhiều triệu chứng. Kh dùng AG mà nói toan hóa ống thận. Giống như P/F trong ARDS.
- Acetazolamide là thuốc lợi tiểu.

Nếu không tương hợp KM – LS thì phải thử lại KM.

KHÚC SAU CHỊ PHÂN TÍCH CÁC VÍ DỤ XEM TRONG FILE HÔ HẤP BS HÒA BT KMDM NLS12B 20'